

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Samlinger

til

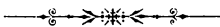
Jydsk Historie og Topografi.

~~~~~  
2. Række. II. Bind.  
~~~~~

Udgivet

af

det jydsk historisk-topografiske Selskab.

Aalborg.

Marinus M. Schultz's Forlag.

Trykt i Stiftsbogtrykkeriet.

1889—90.

Rektor Johan Schmidt i Grenaa.

Meddelt af J. Richter, Sognepræst i Ringive.

»Den, Gudene hade, gøre de til Skolemester« — dette Klageraab, som vist særlig har lydt fra de *latinske* Skolemestres Munde, er jo meget gammelt, om end det ingenlunde har lydt lige stærkt til alle Tider. Men skal man nævne nogen Tidsalder, hvor den latinske Skoles Lærere især — og det med god Grund — har kunnet sukke over ublidde Kaar, da har det været forrige Aarhundrede; Armød, hvad Udkommet angaar, og Raahed i Sindene baade hos Forældre og Børn hørte navnlig til de latinske Skolemestres Plager, fremfor alt i de smaa Kjøbstæder, som indtil Reduktionen 1739 hver havde sin Latinskole. Det er et enkelt Træk fra hin Tid, som her skal fremdrages; men det har mange, mange Sidestykker¹⁾.

Den lille Latinskole i Grenaa har vistnok saavel hvad Lærere som hvad Disciple angaar i ingen Henseende hævet sig over det almindelige Lavmaal; at den i en meget kort Tid i d. 18de Aarhundredes Begyndelse havde den begavede dramatiske Forfatter Mag. Jens Lønborg til Rektor (kaldet i Novbr. 1699, død i Avg. 1700), fik næppe synderlig Betydning for den²⁾. — I Aaret 1707 blev den 33aarige theologiske

¹⁾ Kilden til det følgende er væsenlig: *Fr. J. V. Daur* [Præst paa Anholt]: Annotationer henhørende til Kjøbstæden Greenaa, Kirken og den latinske Skole, med Flid og Umage skrevne, samlede og reviderede 1738 (Haandskrift i Kallske Saml. 379, 4to paa d. store kgl. Bibliotek).

²⁾ Paa en Maade blev Grenaa Latinskole medvirkende Aarsag til, at Dødsdommen over de smaa Latinskoler udsattes; thi i den under 2. Decbr. 1682 nedsatte Kommission, der skulde tage Reduktionen under Overvejelse, forsvarede d. kgl. Konfessionarius Dr. *Hans Leth* de smaa Skoler, bl. A. med Henvisning til sit eget Exempel; thi han

Kandidat *Johan Kyndesen Schmidt* kaldet til Rektoratet i Grenaa af Storkansleren Grev Reventlov til Clausholm, »bis ich — hed det i Kaldsbrevet — Gelegenheit finde ihm zu ein Pastorat zu verhelpen«. De 25 Aar, han henlevede som Rektor i Grenaa, har været saare trange; Indkomsterne var tarvelige, Befolkningen ligeegyldig for Börnenes Undervisning og desuden paaholdende og umedgørlig; naar saa dertil kommer, at hans og Hustruens [hun var en Broderdatter af daværende Byfoged *Knud Henr. Blichfeld* i Grenaa] Helbred i Aarens Løb blev skrøbeligere og skrøbeligere, da kan man vist let forestille sig, at han har været »en plaget Mand«; og han bar ikke sin Plage med Taalmodighed. I det Følgende skal dette nærmere paa-vises i det enkelte.

Hvad Indkomsterne angaar, da har han i det Aar, han forlod Grenaa, i Skrivelse af 7. Juli 1732 efter Biskop Oksens Forlangende opgivet dem saaledes, idet han ledsager Indberetningen med adskillige bitre Randgloser. *a.* Hammelev Kongetiende: 17 Td. 2 Skp. Korn. *b.* Landgilde af 1 Gaard i Aastrup: 1 Td. 7 Skp. Rug, 2 Td. 2 Skp. Byg, af 1 Hølgård i Bredstrup og Aastrup: 4 Skp. Korn, Nannest til Jul: 30 \mathcal{R} Brød, $\frac{1}{2}$ fed Gaas, Paaskenannest: 20 \mathcal{R} Brød, 1 Snes Æg; af Dolmer¹⁾: 3 Skp. Korn samt til Paaske 40 Æg og til Mikkelsdag 1 levende Gaas; af de mindre Bønder forholdsvis mindre, af hvert Hus: til Paaske 20 Æg, og til Mikkelsdag 1 levende Gaas. *c.* Af Grenaa Kjøbstad 2 β af hver Td. Sædeland paa Marken = i Penge 8 Rdl. *d.* For Korsangen i Kirken om Morgenen: 5 Rdl. 2 \mathcal{K} . *e.* Kong Kristian 3.s Gave 1558 af 8 Stk. smaa og store Agre paa Aastrup Mark, samt nogle stenige, stumpede Tofter paa Grenaa Mark. *f.* Offer til de 3 Højtider, samt til Brylluper o. s. v. *g.* Af Discantpenge til de 4 Helligaftner, samt af Ligpenge

»havde frekventeret Skolen i det ringe Grenaa og dog alligevel opnaaet den Dignitet, han var udi« (*Zwergius*: Sjællandske Cleresie S. 661). Denne Erklæring havde til Følge, at man den Gang opgav Reduktionen.

¹⁾ Han tilføjer her: »Dolmergaard burde regnes for 2 hele Gaarde, fordi den beboes af 2 Fæstebønder, der hver skylder af mere end 7 Tdr. Hartk., men da Byfoged Blichfeld ejede Gaarden, da jeg kom her, gjorde han mig den Tjeneste — som min Hustrus kjodelige Farbroder — for Svogerskabs Skyld, at jeg kun fik 2 Skp. Korn af hver af dem, hvert andet Aar Rug, hvert andet Byg, Paaskenannest 20 Æg, til Mikkelsdag 1 levende Gaas, men ej Brød.«

Halvdelen. *h.* Kong Kristian 3. skænkede endvidere Rektor Provstegaarden, men den afbrændte i sin Tid tilligemed Kirken og det meste af Byen for mange Aar siden, uden at Rektor har faaet den genopbygget; dog nyder han af Kirken til Husleje 6 Rdl. 4 ℔ (= 10 Sletdaler, bevilget 25. Febr. 1712). — Han angiver samtidig Skolens eneste *Hørers* Indkomster at være: *a.* Degnepensions-Korn af Sønder- og Nørre-Herreder omtr. 10 Tdr. Rug og 10 Tdr. Byg. *b.* Af Fru Dorthe Juels Legat: 5 Rdl. *c.* For Korsang og Bön i Kirken 2 Rdl. 4 ℔ . *d.* Offer ved de store Højtider o. s. v. *e.* Af Discant- og Ligpenge 1 Fjerdedel, »men naar Rektor en Højtidsaften for sin Del faar 4 à 5 ℔ , kan Resten lettelig sluttet«. Man sér, at det har ikke været »fede« Embeder; men selv disse fattige Indkomster havde Schmidt for sit Vedkommende Bryderier med at faa indkrævet. 1708 havde Borgeren Michel Nielsen Bang ikke betalt de befalede Ligpenge til Rektor for sit nys begravede Barn, saa han maatte dømmes dertil. 1711 7. Decbr. indstævnedes Schmidt 3 Borgere, som for 4 à 5 Aar havde forholdt ham de Rektoratet tilkommende 2 β af hver Td. Sædeland paa Grenaa Mark. De dømtes til at betale Restancer og Sagens Omkostninger inden 15 Dage. — 1719 klagede Schmidt over, at det Pund Korn (= 15 Skp. Rug og 18 Skp. Byg), som siden 1558¹⁾ tilkom Rektoratet af et Bol i Aastrup, der laa under Grenaa Kirke, forholdtes ham nu af Kirkeværgen Lavrids Andersen i Grenaa Provst Broch og Byfoged Blichfeld understøttede hans Klage til Stiftsovrigheden. Kirkeværgen undskyldte sig med, at Rektor havde gjort for store Forlangender, at Kornet ikke kunde indkomme før Mortensdag, at der i Stiftsovrighedens Ordre intet forekom om Restancer, som Rektor forlangte, at han ej vidste, om Kornet skulde være Rug eller Byg o. s. v. I sit Svar til Stiftsovrigheden paa dette ham tilsendte Indlæg fra Kirkeværgen klager Rektor Schmidt over, at »Skarpsindighed foruden Retsindighed henfalder ofte til den Uforskamthed, helst naar Misundelse og Fortrædelighed ere Raadgivere, at den undser sig ikke tværtimod sit eget bedre Vidende ved løse Indvendinger at ville forvende Sandheden og forspilde Retten for andre.« Under 23. Oktbr. 1719 resolverede Stiftsovrigheden, at Rektor som forhen skulde nyde de 15 Skp. Rug og 18 Skp. Byg af Bolet

¹⁾ Jfr. Kongebrevet af ⁹/₁₂ 1558, trykt i Kirkehist. Saml. 3. R. VI, 190.

i Aastrup, og hvis han ikke har faaet noget i de sidste 3 Aar, skal det udredes til ham af Kirkeværgerne efter Kapitelstaxt.

Siden 1664 havde Latinskolen i Grenaa Lokale paa Lille-gade, men Rektoren havde som ovenfor nævnt ingen Embeds-bolig der; derimod plejede Skolens Hører at afbenytte et lille Kammer i Skolehuset. Men 1727 lejede Schmidt dette ud til en »Haandværkskarl« og udelukkede saaledes den daværende Hører *Frants Knudsen Blichfeld*¹⁾. Denne skrev da paa Kammerdøren: »Porta patens esto! nulli clauderis honesto!«²⁾ Schmidt skrev da nedenunder:

»Solventi pretium nulli claudetur honesto;

Si qværas, qvæso: pretium cui solvet honestus?

Rectori: facto hoc porta patebit ei.

Plures vis causas, veteres perqvire libellos,

Prisca patens esto veraque causa tibi.«³⁾

En Kurre paa Traaden havde han da altsaa med denne sin Medlærer; en anden af de tidligere Hørere voldte ham ogsaa siden adskillige Bryderier (se nedenfor). Ellers vides intet om Schmidts Forhold til Hørerne⁴⁾, ligesaa lidt som der foreligger bestemte Vidnesbyrd om hans Lærerdygthighed; men hans Breve til Myndighederne om sine Skolesager og Skoleklager gör Indtryk af, at han i ethvert Fald har haft en ærlig Villie til at arbejde Skolen, der ved hans Tiltrædelse var i gyseligt Forfald, i Vejret. Men Forholdene har sikkert været ham for vanskelige, uagtet Discipel-Antallet ingenlunde var

¹⁾ Søn af Byfogden, altsaa Slægtning af Schmidts Hustru; Sognepræst til Sal og Gullev 1729, død 1737.

²⁾ d. e. »Døren aaben skal staa! ej hæderlig Mand lukkes ude!«

³⁾ d. e. »Ej for hæderlig Mand der lukkes, naar blot han betaler;

Spørger du, Ven, til hvem vel Pengene da skulle ydes?

Svarer jeg: Rektor dem giv, Dør da sig aabner paany!

Ønsker af Grunde du fler, tag for dig Journalerne gamle,

Da vil den gamle og rette Grund for Øje dig staa!«

⁴⁾ Disse vare i hans Tid: *Anders Michelsen Basse* — 1710 (tog siden Borgerskab i Grenaa), *Christen Broch* (maaske en Søn af Provsten i Grenaa, døde siden som Hovmester paa Gl. Estrup), *Ole Eriksen Carlbye* (blev 1713 Sognepræst t. Hammelev og Enslev, † 1743), *Christen Jakobsen Hasselbalch* (blev 1723 Hører i Randers, 1725 Sognepræst i Nørbæk, † 1772), *Frants Knudsen Blichfeld* (se ovfr.), *Niels Jensen Bruun* (tidl. dansk Skoleholder i Grenaa, blev 1737 dansk Skoleholder i Æbeltoft). De 3 sidstnævnte vare Schmidts egne Disciple.

uoverkommeligt: i hans sidste Rektor-Aar var der 25¹⁾, deraf 7 i Mesterlektionen. Sidstnævnte Lekties Disciple fik af Latin gennemgaaet: Sallustius: *Bellum Jugurthinum*, Curtius, Horats, Vergil; desuden indkøbte Schmidt nogle nye *Præcepta philologica*, ligesom han ogsaa indførte *Præcepta philosophica*; af Græsk læstes Evangelierne og Romerbrevet samt Golii Grammatik; af Hebraisk Genesis cap. I—IV, Jonas og desuden Schicards & Pfeiffers Grammatik. — Skoletiden har heller ikke været uoverkommelig; man begyndte Kl. 6 om Morgenen, gik saa til Korsang i Kirken Kl. 7, begyndte igen Kl. 8 og var færdig Kl. 10; Onsdag og Fredag læstes kun fra Kl. 6—8 paa Grund af Prædiken, som da tog sin Begyndelse.

Til sine nærmeste Foresatte, Provst Ove Broch og Byfoged K. H. Blichfeld, stod Schmidt vistnok i et godt Forhold; de synes i Reglen at have staaet paa hans Parti, hvor det gjaldt, og Byfogden var desuden hans Hustrus Slægtning. Det har derfor vist været et stort Tab for ham, at begge disse Mænd (der begge var gamle) døde i Løbet af Aaret 1729. Den nye Sognepræst, *Poul Winther*, Svigersøn af den afdøde Provst, var en yngre Mand, vistnok af den pietistiske Retning²⁾, der muligvis har staaet fremmed overfor Rektoren; den nye Byfoged, *Johannes Nicolai Ulsø* (tidligere Skuespiller paa den nye danske Skueplads, de holbergske Komediens første og ypperlige »Jeronimus«), synes at have været mere optaget af Grenaa danske Skoles Ordning³⁾, saa han har ikke skænket den latinske Skole og dens forpinte Rektor nogen synderlig Opmærksomhed. — Hvorom al Ting er, saa begyndte Aaret 1730 med et hvast Angreb fra en Del Grenaa-Borgeres Side paa den af Næringsssorger, Skoledrillerier og et svageligt Helbred plagede Rektor, som vel ingenlunde blev dem Svar skyldig, men dog aabenbart har haft vanskeligt ved at værg

¹⁾ I 1681 var der 38 (*Hübertz*: Aktstykker vedkomm. Staden og Stiftet Aarhus II, 171).

²⁾ Herom synes den Bøn at vidne, som han altid bad før Prædiken, og hvori det hedder: »lad da, sødeste Jesu, de mange Vunder og Saar, du for vor Skyld har faaet, være saa mange Munde til at bede for os om Naade og Syndernes Forladelse, dine Lidelser trøste os, din Dom frikjende os, din Tornekroner ære os« o. s. v. (*Dauws* anf. Skrift).

³⁾ Herom vidner en udførlig, af Byfoged Ulsø udarbejdet, Instrux for d. danske Skoleholder i G. 1731 (i *Dauws* anf. Skrift).

sig mod sine temmelig haardhændede Modstandere. Det var 14 Borgere, som tilskrev ham et Brev, hvori de klager over, at han i 20 Aar ikke har katekiseret med Ungdommen i Kirken, og over, at han »ikke sjunger de rette anordnede Psalmer efter den nye indrettede Psalmebog, undertiden som ske burde«, uagtet han nyder Degne-Rettigheden baade af Grenaa og af Gammel Sogn (hans Formænd i Embedet havde derimod udført disse Forretninger); hvis han ikke forandrer dette, vil de forlange en anden »skikkelig Person til at forestaa Degnetjenesten«. 23. Februar gav Schmidt »tjenstligt Gensvar« paa denne Skrivelse: »Gud bedrøve dem, som hugger Saar i Saar for den Bedrøvede!; min Hustru, som haver været af en haard og hæftig Sygdom paa sin Seng nedlagt siden Helligtrekongers Dag, ligger nu nærmere død end levende, og dog skal jeg fattige, uskyldige Menneske overiles med denne Requisition. Gud er mit Vidne, at jeg aldrig med mit Vidende haver enten forarget eller fornærmet noget Menneske i denne By og Menighed, men at jeg haver af yderste Kræfter og saa vidt nogen af min Stand kunde være muligt søgt at faa denne latinske Skole i bedre Stand, end jeg den ved min Ankomst hertil Stødet (!) forefandt, hvilket de af denne Bys honnerte Indvaanere, som siden min Ankomst Anno 1707 haver været bosatte her i Byen, kan med god Samvittighed vidne med mig, saafremt de ellers ville, tilligemed de mange brave Mænd og Karle, som jeg haver informeret og fra min Haand til Akademiet dimitteret.« Som et Vidnesbyrd om sin Nidkærlighed anfører han et af ham og Hørerer Fr. K. Blichfeld under 3. Sept. 1728 til Skolens Inspecteurer, nu afd. Provst Broch og ligeledes afd. Byfoged Blichfeld indsendt Andragende, hvori de klage over, at Byens Indbyggere vise saare liden Interesse for at sende deres Börn i Skolen, men lade dem hellere gaa ørkesløse omkring, »hvilken Post efter mine uforgribelige Tanker maa være Aarsag til den Skade, som saa ofte er sket saavel paa Skolens som paa Kirkens Vinduer«; de bede da Øvrigheden hjælpe dem til at faa dette Forhold forandret og forbedret. Byfoged Blichfeld havde under 4. Sept. s. A. svaret, at dette skulde gøres bekendt for Menigheden i Kirken samt beder Provsten ogsaa at gøre Menigheden bekendt med »de højpriselige og meget kristelige Forordninger«, at Börns Forældre og Værger skal under Mulkt sørge for Börns Skolegang.

Nu fortsætter Rektoren sit Svar til Borgerne, hvori han videre beklager sig bl. A. over, at Monsieur Basse, som havde været hans Kammerat i Aarhus Skoles Mesterlektie og siden hans Hører ved Grenaa Skole i 3 Aar, var med blandt Klagerne. Dernæst maa Rektoren bede erindret, at det paahviler slet ikke ham eller hans Embede at katekisere i Kirken, hvorom han kan anføre afd. Biskop Braëms egenhændige Skrivelse; desuden er jo forlængst Mons. Niels Jensen Bruun proklameret til dansk Skoleholder i Grenaa; denne vilde sikkert have vedblevet med Kirke-Katekisationen, hvis han 1718 havde faaet den lille Løn af 10 Rdl., han den Gang udbad sig. Biskoppen har anordnet, at der skal katekiseres i den latinske Skole 2 Gange om Ugen; dette skér ogsaa, hvorved Byen sparer Udgifterne til den danske Skole; men hvis Borgerskabet er misfornöjet med denne Ordning, kan det jo forlange Mons. Bruun, som nu er Hører ved Latinskolen, til dansk Skoleholder igen, saa kan en anden habil Studiosus blive Hører og Kantor ved Latinskolen. — Angaaende de ny Psalmer, han beskyldtes for at have indført, da er det en fuldstændig Misforstaaelse; de Psalmer, her bruges, er efter den nye Kirke-Gradual af 24. Sept. 1714; thi det er dog vel ikke de gode Borgeres Mening, at de Psalmer, som anføres til en Helligdag, skulle *alle* bruges i *en* Kirketjeneste paa *en* Dag. De fleste af Klagerne kan jo Intet vidne om Rektor Raaballes Tid; han døde 1699, og da var de fleste Börn endnu. Rektor Lönborg var kun i Embedet 1 Aars Tid og havde da nok at gøre med en ham paaført Proces. Mons. Basse er jo først bleven Hører under Rektor Vegerslev. Og hvad haver jeg arme syndige Menneske forsét mig mod I andre gode Mænd, som dels ere blevne Mænd, dels blevne bosatte her i Byen langt efter min Tiltrædelse til Rektoratet? Jeg beder dog for Guds Skyld, lader mig fattige Mand dog bo med Fred hos eder, saa længe den store Gud behager, jeg skal være her; jeg skal med det første stræbe at komme herfra.«

14. Marts svarede saa 9 af Borgerne (deriblandt ovennævnte And. Basse, desuden de anséte Borgere Jørgen Rasmussen Bang, Niels Pedersen Bang og Chr. Broch): »Dersom Folk havde Lyst at replicere med saa stor og unyttig en Skrift, som De haver besvaret vores enfoldige Skrivelse, var der Anledning, men man undsér sig for at skrive andet, end hvad

der hører til Sagen.« Der forlanges kun, at Rektoren skal udføre Tjeneste for de Degnepenge, han oppebærer, nemlig katekisere med Ungdommen i Kirken. »Hvad hans egen Berømmelse og Information angaar, er ikke vores Principium, derom kan godt Folk bære Vidne, som har maattet tage deres Börn af hans Skole og sætte dem til andre Skoler, og ejheller at den hele Byes Ungdom skulde sættes i den latinske Skole, Dreng og Pige-Börn under Rektors og Høreres Information.« De øvrige Sager vil de ikke indlade sig videre paa, men det kan meget godt bevises, at baade de 3 foregaaende Rektorer, ja at Hr. Magisteren selv¹⁾ i Begyndelsen har katekiseret. De forlange kun Hr. Magisterens »kategoriske Svar« om han vil katekisere med Ungdommen i Kirken for de Degnepenge, han oppebærer.

Schmidt svarede herpaa under 17. Marts, at dersom Mons. Niels Bruun vægrer sig ved at katekisere, ønsker han at vide det, »da jeg efter slig Notice skal med allerfordeligst fatte de mesures, som mig vedkommer«.

Hvad Borgerne svarede hertil, vides ikke, men ud paa Sommeren begyndte Striden paany, forsaavidt som Schmidt gav en skriftlig Fremstilling af Sagen til Kammerherre v. *Reventlov*²⁾, til hvem ogsaa Borgerne samtidig indgav en Klage. Han bringer her i Erindring, at han er kaldet til Rektoratet 1707 af »Hr. Grosz-Canceller v. Reventlau«, og at 1708 blev Studiosus Niels Jensen Bruun kaldet til dansk Skoleholder og Kateket, efter at Niels Bak havde maattet forlade dette Embede for sin Liderligheds Skyld. Bruun havde da katekiseret med Ungdommen indtil 1718, da Borgerskabet ikke mere vilde betale ham for hans Ulejlighed; siden »da i afvigte Decbr. Maaned min Svoger Hr. Frans Blichfeld forlod Hører-Tjenesten ved Skolen, blev Niels Bruun Hører ved Latinskolen og har gjerne villet katekisere med Ungdommen; men Borgerskabet er ved et Par Mænd bleven inveheret imod sal. Byfoged Blichfelds Enke og Arvinger, deriblandt ogsaa mig, der var hans Svoger.«

11. Juli klagede Schmidt til Biskoppen: Han har ganske

¹⁾ Schmidt havde 1722 taget Magistergraden.

²⁾ Ventelig Overkammerherre *Chr. D. Reventlov*, Storkanslerens Søn, som muligvis havde Kaldsret til Rektoratet.

vist i sin Tid katekiseret i Kirken med Ungdommen, men det var en Tjeneste, han viste »den gode gamle Provst«; nogen Pligt var det ikke for ham; ligesaa lidt som det var en Pligt for ham at prædike, hvilket han ogsaa af og til har gjort for at vise Præsten en Tjeneste. Indtægterne af Grenaa Borgere ere altfor ubetydelige til at gøre saa meget Væsen af; havde Rektor ikke tillige Indtægt af de 3 smaa Landsbyer (Bredstrup, Aastrup og Dolmer i Gammel Sogn), kunde han slet ikke bestaa. »Facta antecessorum kan ingenlunde blive jus firmum successori¹⁾; thi fordi mine Formænd haver enten gjort mere eller mindre, end de burde, derfor faar jeg og enhver, enten han er Magister eller Minister, dog alligevel allerunderdanigst rette og forholde os efter vores allernaadigste Konges Lov og Forordninger. Min Formand (Vegerslev) kom ganske vist kun i Kirken, naar han ventede saadant Offer, hvis Værdi han enten maatte ansé, eller og for Personerne sig maatte undsé; i Skolen kom han heller ikke, saa at jeg ved min Ankomst ikke fandt én Discipel, ej heller Bord eller Bænke i Mesterlektien. I mine Formænds Tid var der overhovedet ingen Disciple dimitterede fra Grenaa Skole, undtagen i det Aar 1700, da Mag. Lönborg var Rektor, og hans Dimitterede var endda nogle, han havde bragt med sig og tidligere informeret hos sal. Hans Jacobsen paa Lyngsbækgaard. De misfornøjede Borgere kan jo faa Hørerer Niels Bruun igen til dansk Skoleholder, og Skolen faa en anden Hører i hans Sted.«

Under 2. Avgust erklærede han til Stiftsøvrigheden, at Borgernes Klage over Psalmesangen i Kirken ogsaa var utilbørlig. »Vel haver Hørerer og Disciplene undertiden efterladt et Par Vers af en Psalme, men det er skét uden min Vilje og aldrig efter min Befaling, men muligt af Fortrydelse, at man skal ofte og jævnlig holde Morgenbön for tomme Stole, og jeg tror ikke, at Jens Hansen Graabæk, Niels Pedersen Bang og Svend Farver (3 af Klagerne) kan sige med god Samvittighed for Gud, at de komme 3 à 4 Gange i Morgenbön om Aaret Jeg véd ikke, af hvad Aand eller Indskydelse saadanne Ophævelser skér mod mig arme Menneske! Gud forbarme sig over mig fattige, forladte og forhadte Synder!«

¹⁾ d. e.: Hvad Formændene har gjort, indeholder ingen fast Forpligtelse for Eftermanden.

Det var ved samme Lejlighed, at han beklagede sig over, at han »med Suk maa gaa mange halve og hele Dage i Skolen og er ikke capabel for at faa snart én Discipel, som Collega Scholæ kan sandfærdig vidne med mig; var derfor at ønske, at vor gode Sognepræst vilde vise sin Nidkærlighed udi at tilholde Forældrene at lade deres Börn idelig frekventere Skolen, der skal de dog lære deres Christendom og andre scientier; men førend de jo skal blive hindrede fra Skolen, skal før Sognepræsten selv og en Del af hans Favoriter tage just de bedste Sangere af Disciplene til at passe paa deres Køer i Sommer«¹⁾.

Om den plagede Magister naaede at faa sine høje Foresattes Medhold, er uvist; i alt Fald blev der i den Aaret efter for den *danske* Skoleholder i Grenaa givne udførlige Instrux ikke paalagt denne at have noget med Ungdommens Katekisation i Kirken at gøre, saa Mag. Schmidt har maaske maattet bekvemme sig til at rette sig efter Borgernes Ønske. At han nu ivrigt søgte Forflyttelse, kan ikke undre Nogen. Hans Helbred var iøvrigt saare svagt, saa at han i sin Indberetning til Biskoppen af 7. Juli 1732 om Skolens Tilstand o. s. v. slutter med at skrive, at han er »jam undecies a tertiana grassatus²⁾« og saa svagelig, at han knap kan skrive, hvad hans Skrift noksom skal vise hans højærværdige Foresatte. I Slutningen af samme Aar opnaaede han endelig at blive det utaknemlige Grenaa kvit, idet han under 27. Novbr. 1732 blev kaldet til Rektor ved Aarhus Skole, altsaa en langt mere indbringende Livsstilling. Fra Aarhus høres ingen Klager hverken af ham eller over ham, og han sad der som Rektor i næsten 20 Aar, idet han først døde 21. Avg. 1752; men da hans Helbred var skrøbeligt og han tillige en gammel Mand, styredes Rektoratet i hans sidste 12 Aar næsten helt af den unge, dygtige Konrektor Jens Worm, der da ogsaa blev hans Eftermand.

Til Slutning skal blot anføres et Par Vers af et Lejlighedsdigt, Schmidt har forfattet, og som helt godt anslaaer den vemodige Tone, der klinger gennem hans trange Rektortid i Grenaa. Versene skrev han til »Sieur Hans Jacobsen Thynders sal. Kiærestes Lig-Begiængelse i Grenaa Kirke d. 22. Juli 1722«:

¹⁾ *Hübertz*: Aktstykker III, 160 f.

²⁾ d. e. »for ellefte Gang plaget af Tredjedags-Feber (Koldfeber)«.

»Saa er da Verdens Glæde
 Kun som et Sole-Blink,
 Et möysom Steene-Sæde,
 Et svigtigt Fode-Skrinck.
 Vort Liv er fuld af Möye
 Paa denne syndig Øe,
 Mand meget Ondt maae döye
 Og siden slet bortdøe.

Jeg veed en større Glæde,
 Hvortil min Siel far hen,
 Fra Jorde-Stand og Sæde
 Til min troefaste Ven:
 Mit Legeme det hviler,
 Og Orme det fortær',
 Til Herlighed det iiler,
 Naar jeg opstaaer til Ær'.«

=====